

بررسی رابطه خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در میان دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان جوانرود

خلیل نوحی

^۱ کارشناسی ارشد، روانشناسی تربیتی، دانشگاه پیام نور جوانرود، اداره آموزش و پرورش شهرستان ثلاث باباجانی، آموزشگاه شهید بهشتی

khalilnokhasi@gmail.com

۰۹۱۸۶۲۲۸۶۶۲

چکیده

زمینه و هدف: آموزش دانش آموزان در تمام دوره ها به منظور تغییر افکار، رفتار، نگرش ها و مهارت های آنان صورت می گیرد و سرانجام به صورت پیشرفت یا عملکرد تحصیلی سنجیده می شود. تلاش برای شناسایی عوامل مهم در پیشرفت تحصیلی و ارائه راهبردها و انجام اقداماتی در جهت کاهش خسارات ناشی از افت تحصیلی، مستلزم تحقیقات بسیار در این زمینه است هدف از این پژوهش تدوین مدل رابطه خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در میان دانش آموزان دوره متوسطه بود.

روش پژوهش: پژوهش حاضر از نوع همبستگی و از نوع تحلیل مسیر می باشد. جامعه آماری پژوهش دانش آموزان دختر و پسر پایه مقطع متوسطه ی دوم شهرستان جوانرود در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای خوشه ای بر اساس جدول مورگان به تعداد ۲۷۴ نفر دانش آموز انتخاب شدند برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه های خوش بینی تحصیلی اسچنن موران و همکاران، خودناتوان سازی تحصیلی میگلی و همکاران و خودراهبری فیشر و همکاران استفاده شد. برای تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS و نرم افزار ایموس استفاده شد.

یافته ها: و نتایج حاصل از تحلیل مسیر نشان داد که کل مدل از برازش نسبی برخوردار است و ضرایب همبستگی از خوش بینی تحصیلی به پیشرفت تحصیلی معنی دار بوده ارتباط معنادار و مستقیمی بین این متغیرهای وجود دارد.

نتیجه گیری: بنابراین می توان گفت که خوش بینی تحصیلی از جمله متغیرهای مهم و موثر در پیشرفت تحصیلی هستند که معلمان و سایر دست اندرکاران حوزه ی آموزش باید به آن توجه ویژه ای داشته باشند .

واژگان کلیدی: پیشرفت تحصیلی، خوش بینی تحصیلی، باور مثبت، خود راهبری.

مقدمه

سال های متعددی است که محققان و پژوهشگران تعلیم و تربیت و روان شناسان اجتماعی مطالعات فراوانی در مورد عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان انجام داده و همیشه در نظر آن ها بوده است (محمد اسماعیل و هومن، ۱۳۸۱). چرا که پیشرفت تحصیلی موضوعی است که به خصوص در حال حاضر مورد توجه تمامی کشورهای جهان است و هر ساله مقدار زیادی از بودجه ی جوامع صرف تحصیل کودکان و نوجوانان می شود و پژوهش های زیادی به بررسی عوامل مختلفی که می تواند بر پیشرفت تحصیلی تاثیر داشته باشد. عواملی مانند: خانواده، محیط زندگی، مدرسه و برنامه های آموزشی اختصاص یافته است (عباباف، ۱۳۸۷). در یک رویکرد مهم تاثیر فرایندهای محیط خانوادگی بر پیشرفت تحصیلی مطرح است. یکی از عوامل موفقیت نظام آموزشی، خوش بینی تحصیلی می باشد که عاملی قوی برای تبیین پیشرفت تحصیلی فراگیران است (هوی^۱، ۲۰۱۲). خوش بینی تحصیلی نقش مهمی در موفقیت و یادگیری دانش آموزان دارد و یک ویژگی روانشناختی است که می تواند صرف نظر از توانایی یا انگیزش، یاد گرفته شود و افزایش یابد (تجادن و هانکلر^۲، ۲۰۱۷). سازه خوش بینی بر پایه ی روانشناسی انسان مدار، روانشناسی مثبت نگر و با بهره گیری از بنیان های تئوریک شناختی - اجتماعی، خودکارآمدی، تئوری سرمایه اجتماعی و مفهوم خوش بینی آموخته شده شکل گرفته است (کولویلونیس و گوداس^۳، ۲۰۱۸). تربیت و آموزش دانش آموزان از مهم ترین اهداف نهاد آموزش و پرورش محسوب می شود و این نهاد، سالانه منابع انسانی و مالی هنگفتی را صرف آنان می کند و با قرار دادن دانش آموزان در مسیر تربیتی درست، به اهداف خود دست می یابد، بنابراین خوش بینی تحصیلی دانش آموزان از جمله مواردی است که در هموار نمودن این مسیر موثر است و خوش بین بودن آنان به نظام آموزشی را می توان از مهم ترین عوامل موثر بر انگیزه و پیشرفت تحصیلی آنان دانست. از طرفی دیگر، یکی از پدیده هایی که نقش دانش آموزان را در حل مشکلات جامعه کاربردی می کند، همه این کشورها از نظام آموزشی موفق و کارآمد برخوردار است. یکی از جلوه های نظام آموزشی موفق، میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان آن نظام بوده و هست و بهترین شاخصی که می توان از آن برای بررسی میزان یادگیری و موفقیت نظام آموزشی در دستیابی به هدف های خود استفاده کرد پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است از این منظر شناخت عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی و آموزش و تقویت این عوامل اهمیت فراوانی در دنیای امروز دارد.

بیان مسئله

پیشرفت تحصیلی یکی از اساسی ترین مسائل مورد توجه هر نظام آموزشی است به طوری که میزان پیشرفت تحصیلی فراگیران یکی از شاخص های اساسی ارزیابی یک نظام آموزشی و میزان موفقیت در فعالیت علمی آن است. پیشرفت تحصیلی، محصول نهایی فرایند یادگیری فعال است که با کمک آموزش و فعالیت های تربیتی انجام می گیرد. پیشرفت تحصیلی میزان توفیق نظام های آموزشی را نشان می دهد. به همین دلیل پژوهشگران حوزه ی آموزشی می کوشند تا متغیرهایی را شناسایی و مشخص نمایند که به طور مستقیم و غیر مستقیم بر پیشرفت تحصیلی فراگیران اثربگذارند. به مدت تقریباً یک قرن روان شناسان به شکل جدی تلاش کرده اند پیش بینی کننده های اصلی عملکرد تحصیلی را شناسایی کنند. بر همین اساس، مجموعه ای از عوامل فردی و محیطی یا عوامل شناختی و غیر شناختی موثر بر پیشرفت تحصیلی در این تحقیقات مورد بررسی قرار گرفته است (حجازی، لواسانی و بابایی، ۱۳۹۰). پژوهشگران و محققان در حوزه تعلیم و تربیت و روان شناسان اجتماعی، تحقیقات فراوانی درباره عواملی که بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر می گذارند، انجام داده اند و همواره این عوامل را در نظر گرفته اند (محمد اسماعیل و هومن، ۱۳۸۱). پیشرفت تحصیلی یک موضوع بسیار مهم است که به خصوص در حال حاضر، توجه تمامی کشورهای جهان را به خود جلب کرده است. هر ساله مقادیر زیادی از بودجه های جوامع به منظور تحصیل کودکان و نوجوانان اختصاص داده می شود و پژوهش های بسیاری به بررسی عوامل مختلفی که می توانند بر پیشرفت تحصیلی تاثیر گذارند، انجام می شود. این عوامل شامل خانواده، محیط زندگی، مدرسه، و برنامه های آموزشی می شوند (عباباف، ۱۳۸۷). پیشرفت تحصیلی و موفقیت نظام آموزشی هر فرهنگ و کشوری فرایند پیچیده ای است و به عوامل زیادی بستگی دارد که در ادامه به نقش برخی از این عوامل می پردازیم.

1. hoy
2. Tjaden & Hunkler
3. Kolovelonis & Goudas
4. Apaydin & Ercan

یکی از عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی، خوش بینی تحصیلی است. خوش بینی تحصیلی به معنای داشتن باور مثبت در دانش آموزان است که آنها اعتقاد دارند قادرند با تمرکز بر یادگیری، اعتماد به نفس و احساس هویت، در محیط مدرسه، پیشرفت تحصیلی خود را ایجاد کنند. خوش بینی تحصیلی به عنوان یک مدل برای ترکیب احساس هویت، تأکید بر تحصیل و اعتماد دانش آموز به معلم در محیط های آموزشی برای پیش بینی عملکرد تحصیلی دانش آموزان در نظر گرفته می شود (ایرن^۴، ۲۰۱۲). حسن نیت تحصیلی شامل خودکارآمدی، اعتماد به نفس فردی و پیشرفت تحصیلی در سطح فردی و اجتماعی است (هوی و تارتر، ۲۰۱۳). در واقع، مثبت اندیشی علمی دارای سه مؤلفه اساسی است: الف) احساس شخصیت دانش آموزان با مدرسه، که دانش آموزان را به دو دسته اساسی جدا می کند، از یک سو دانش آموزانی هستند که با مدرسه خود احساس هویت دارند و اغلب رفتار می کنند. با واژه هایی مانند احساس تعهد، عشق، محبت، وابستگی، مشغله و دبستگی به مدرسه خود و از سوی دیگر دانش آموزانی که نسبت به مدرسه خود فاقد هویت هستند، رفتار این دانش آموزان را با کلماتی مانند ناراضی، بیگانه و دوری بیان می کنند (وانگ و رویتون^۵، ۲۰۰۹). ب) باور دانش آموزان به مربیان خود، که شامل موارد زیر می شود: احساس دانش آموزان مبنی بر اینکه مربیان به طور مؤثر برای بحث در دسترس هستند، مربیان پیوسته برای کمک آماده هستند، و مربیان به خوبی با مطالعات کم آموز هماهنگ می شوند. ج) تأکید مکتبی بر این قاعده استوار است که دانش آموزان معمولاً در شرایطی که تمرین های کنجکاو و چالش برانگیز نمایش داده می شوند، به پیروزی علمی دست می یابند. یک مطالعه ایده آل گرا با دید مثبت بلندمدت می تواند برای خود هدفی تعیین کند. چنین فردی نه مانند خودش، بلکه بر همکلاسی هایش و در واقع کارکنان مدرسه اثر میگذارد (ایرانمهر و گیتی پسند، ۱۳۹۵).

با توجه به اهمیت متغیر خودراهبری باید بیان کنیم که تحقق یادگیری خودراهبر در واقع زمینه ای برای خودسازی یادگیرنده ایجاد می کند و او را در جستجوی رفع نیاز به تحقق استعداد، خلاقیت و خلاقیت خود یاری می دهد. جستجو برای یادگیری هاوس و گریسون، خود مدیریت را به عنوان خود مدیریت (مدیریت زمینه شامل محیط اجتماعی، منابع و کارکردها) و بازنگری خود (تنظیم، ارزیابی و بازنگری راهبردهای شناختی) تعریف می کنند و از نظر گیون، یادگیری خودراهبر نوعی است. فرایند طبیعی برای همه مردم این اتفاق می افتد و نباید به عنوان یک استعداد در نظر گرفته شود، بلکه به عنوان یک مهارت طبیعی قابل رشد و توسعه است (ایلی، نارنجی ثانی و مصطفوی، ۱۳۹۶).

معمولاً پیشرفت تحصیلی بر اساس نتایج آزمون های نهایی و استاندارد سنجیده می شود. با توجه به هزینه های مستقیم (مالی) و غیرمستقیم (فرصت) آموزش، موفقیت یا عدم موفقیت در آموزش همواره مهمترین دغدغه دست اندرکاران نظام آموزشی است. با توجه به اینکه میزان پیشرفت یا افت تحصیلی یکی از معیارهای کارآمدی نظام آموزشی است، لازم است متغیرهای مؤثر بر پیشرفت تحصیلی بررسی و از آنها برای افزایش پیشرفت تحصیلی استفاده شود. اگرچه مطالعات قبلی سعی کرده اند به طور جداگانه رابطه بین خوش بینی تحصیلی، مسئولیت تحصیلی، خودتنظیمی و خودراهبری را با پیشرفت تحصیلی روشن کنند، اما شواهد متضاد در این زمینه نقش این متغیرها را در پیشرفت تحصیلی مورد تردید قرار می دهد. از سوی دیگر، هیچ تحقیقی در مورد رابطه و تأثیر خود مدیریت بر خوش بینی تحصیلی انجام نشده است.

تأثیر ۶۰ درصدی سوابق تحصیلی در کنکور و آمار کنکور در سال های اخیر که نشان می دهد بیش از ۷۰ درصد رتبه های برتر کنکور در رشته های ریاضی، تجربی و انسانی را دانش آموزان مدارس سمپاد تشکیل می دهند. و سهم مدارس غیردولتی ۱۴ درصد و نمونه مدارس دولتی ۱۳ درصد است. انجام این تحقیق و تدوین الگوی ایده آل پیشرفت تحصیلی می تواند دانش آموزان دبیرستانی مدارس عادی را در قبولی در آزمون ورودی کمک کند. از آنجایی که پیشرفت تحصیلی دانش آموزان به عنوان آینده سازان جامعه و کسانی که می توانند زمینه ساز بسیاری از تغییرات و جهت گیری ها باشند، بسیار مهم است، شناخت عوامل دخیل در این پدیده می تواند به این افراد و در نتیجه جامعه کمک کند.

با توجه به مطالب فوق، هدف پژوهش حاضر بررسی همزمان رابطه بین این متغیرها و پیشرفت تحصیلی، بررسی وجود یا عدم وجود رابطه بین خود مدیریت و خوش بینی تحصیلی و تبیین برخی یافته های متناقض در مورد رابطه بین متغیرها و پیشرفت تحصیلی به طور کلی با بررسی پیشینه های نظری و تجربی، چهار متغیر خوش بینی تحصیلی، خود ناتوانی و خود رهبری به عنوان متغیرهای اصلی تعیین کننده برای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه در نظر گرفته شد، بنابراین هدف اصلی این پژوهش پاسخگویی به این موضوع است. این سوال که آیا می توان یک مدل علی برای تبیین رابطه بین خوش بینی تحصیلی، خودراهبری و خود ناتوانی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ارائه داد؟

۱-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق

در هر نظام تعلیم و تربیت میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های موفقیت در فعالیت علمی است. سنجش میزان پیشرفت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن از جمله مسائل عمده ای هستند که توجه محققان مختلف را به خود جلب کرده اند، پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است. در هر نظام آموزشی، پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های موفقیت در فعالیت علمی است. سنجش میزان پیشرفت تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن از جمله موضوعات عمده ای است که توجه محققان مختلف را به خود جلب کرده است، پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزشیابی تحصیلی است. تمام تلاش و تش های این نظام این است که جامعه را برای این کار بپوشاند (قمری، ۱۳۹۲). با توجه به اینکه میزان پیشرفت و افت تحصیلی یکی از معیارهای کارآمدی نظام آموزشی است. کشف و مطالعه متغیرهای مؤثر بر عملکرد تحصیلی منجر به درک و پیش بینی بهتر متغیرهای مؤثر در مدرسه می شود. پیشرفت تحصیلی منجر به بهبود سلامت روان می شود. و جسمی می شود. افراد دارای تحصیلات کافی احساس می کنند که کنترل زندگی خود را در دست دارند، که زندگی سالم را تشویق و امکان پذیر می کند. آموزش آنها را قادر می سازد تا کار مستقل و خلاقانه ای پیدا کنند و در نتیجه سلامتی را ارتقاء دهند. پیشرفت تحصیلی تعیین کننده جایگاه اجتماعی در ابتدای بزرگسالی است و پل اصلی بین جایگاه نسل به نسل دیگر و راه اصلی حرکت صعودی است. در مدل های اولیه اساساً با بررسی ماهیت سعی در تبیین یادگیری و پیشرفت تحصیلی داشتند. از اینکه دانش آموزان با چه چیزی وارد مدرسه می شوند و با چه کیفیتی از مدرسه خارج می شوند، اما با توجه به پیشرفت و شکست تحصیلی چند بعدی و پیچیده، محققان سعی در بررسی رابطه بین متغیرهای مداخله گر در این مورد دارند و از نتایج تحقیقات خود استفاده می کنند. بسیاری از اساتید دانشگاه و دانشمندان در طول سالیان متمادی تلاش کرده اند تا حد امکان عوامل تعیین کننده موفقیت و پیشرفت تحصیلی را طبقه بندی کنند. برای مثال کوه^۶ و همکاران (۲۰۰۷) آنها پنج مولفه را در پیروزی علمی قابل اجرا می دانستند. با موافقت با مطالب نمایش داده شده با توجه به اهمیت آموزش، پیشرفت تحصیلی و تأثیر منفی ناامیدی علمی، نیاز به ایجاد نمایشی از پیشرفت علمی تصمیم گیری می شود. از سوی دیگر، آموزش کمکی به دلیل نقش اساسی آن در شکل گیری هویت و آینده جوانان، آماده سازی نیروی کار و پیشرفت مالی جامعه، بسیار حیاتی است (جوادی پور، ۱۳۹۵). وظیفه آموزش کمکی این است که افراد جوان را برای انتخاب راه های زندگی و شکل دادن به این راه ها به منظور پذیرش تعهد در آینده آماده کند (اشراف و هوبارد، به نقل از امین زاده، ۱۳۹۳). اما در بین مقاطع کمکی، مرور دوازدهم با توجه به اینکه آخرین سال تحصیلی است و اهمیت و ضریب دروس داخل کنکور برای ورود به دانشگاه، مهم ترین مرور در مقطع کمکی است. انجام این پرس و جو از دو منظر ضروری است: ۱. از نظر کاربردی، می توان از آن برای مربیان، دانش آموختگان و متخصصان آموخته استفاده کرد.

۴-۱ اهداف تحقیق

هر پژوهشی دارای اهدافی است. اهداف پژوهش حاضر هم عبارت اند از:

۱-۴-۱ اهداف کلی هدف اصلی:

تعیین رابطه بین خوش بینی تحصیلی، خود راهبری و خود ناتوان سازی تحصیلی با پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان.

۲-۴-۱ اهداف فرعی:

۱- پیش بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس خوش بینی تحصیلی در دانش آموزان.

۲- تعیین ارتباط خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی.

۳- تبیین رابطه ی خوش بینی تحصیلی با خود راهبری

فرضیه های تحقیق

۱. بین پیشرفت تحصیلی با خوش بینی تحصیلی، خود راهبری و خود ناتوان سازی تحصیلی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد

۲. بین خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد.

۳. بین ارتباط بین خود راهبری با پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد.

شناسایی متغیرها و تعاریف آن ها :

متغیر پیش بین : خوش بینی تحصیلی

متغیر ملاک : پیشرفت تحصیلی

تعاریف مفهومی متغیرها

پیشرفت تحصیلی: پیشرفت تحصیلی توانایی آموخته شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشگاهی است که به وسیله ی آزمون های استاندارد شده، اندازه گیری می شود (ریپاک^۱، ۲۰۱۴؛ اتکینسون و همکاران، به نقل از سیف، ۲۰۰۹).

خوش بینی تحصیلی: خوش بینی تحصیلی مجموعه ای از باورها درمورد نقاط قوت و ظرفیت مدارس است که تصویری غنی از عوامل انسانی را ارائه می نماید و به گونه ای کارآمدی، اعتماد و تأکید تحصیلی را در قالب یک مفهوم ترکیب می کند (تسانن موران، بانکل، میشل و موران^۲، ۲۰۱۳).

خود تنظیمی: یادگیری خودتنظیمی به استفاده بهینه از راهبردهای شناختی و فراشناختی جهت بیشینه کردن یادگیری گفته می شود. استفاده از راهبردهای خودتنظیمی ممکن است حمایت داخلی (انگیزش درونی) لازم را به وجود آورد یا چارچوبی برای کمک به یادگیرنده برای توسعه توانایی وی فراهم کند (پیتترچ؛ به نقل از مرادی و اقدسی، ۱۳۹۴).

تعاریف عملیاتی متغیرها

پیشرفت تحصیلی: در این پژوهش پیشرفت تحصیلی برحسب معدل نیم سال اول تحصیلی آزمودنی ها، در پایان ترم تحصیلی سنجیده می شود. خوش بینی تحصیلی: میزان خوش بینی تحصیلی آزمودنی ها نمره ای است که از پرسشنامه ی خوش بینی تحصیلی اسچن موران و همکاران (۲۰۱۳) به دست می آورند.

خود تنظیمی: در این پژوهش میزان خود تنظیمی آزمودنی ها، نمره ای است که آزمودنی ها از پرسشنامه سنجش خود تنظیمی بوفارد (۱۹۹۵) کسب می کنند.

مبانی نظری پیشرفت تحصیلی

برای این که مفهوم پیشرفت تحصیلی روشن شود، ابتدا باید مفهوم افت تحصیلی که واژه ای در مقابل آن به شمار می آید، روشن گردد. افت تحصیلی، افت عملکرد تحصیلی و درسی دانش آموزان از سطحی رضایت بخش به سطحی نامطلوب است، چنانچه فاصله قابل توجهی بین استعداد بالقوه و استعداد بالفعل فرد در فعالیت های درسی مشهود باشد، چنین فاصله ای را افت تحصیلی می نامند (منوچهری اردستانی و همکاران، ۱۳۹۰). روشن است که افت تحصیلی فقط در مردود و یا تجدید خلاصه نمی شود و در مورد هر دانش آموزی که یادگیری های او کم تر از توان و استعداد بالقوه و حد انتظار باشد صدق می کند. بنابراین حتی دانش آموزان تیز هوش نیز ممکن است دچار افت تحصیلی گردند. با روشن شدن مفهوم افت تحصیلی اکنون می توان مفهوم پیشرفت درسی را به صورت شفاف دریافت. چنانچه آموخته های آموزشگاهی فرد در یک درس خاص متناسب با توان و استعدادهای بالقوه او باشد یا آموخته های فرد متناسب با توان و استعداد وی بوده، در یادگیری فاصله ای بین توان بالقوه و بالفعل او نباشد، می توانیم بگوییم که دانش آموز به پیشرفت درسی نائل گردیده است (قاسمی نوشادی و همکاران، ۱۳۹۰). پیشرفت تحصیلی به معنای توانایی دانش آموزان در پاسخ دهی به مسائل مربوط به موضوع یا موضوعات خاص پیش بینی شده برای یک دوره آموزشی است (ولی زاده و منشی، ۱۳۹۴). همچنین در تعریفی دیگر پیشرفت تحصیلی را می توانیم این گونه در نظر بگیریم که پیشرفت تحصیلی شامل ثبت کلیه فعالیت های شناختی فرد تحصیل کننده است که با یک سیستم درجه بندی مورد توافق، با توجه به سطوح مختلف فعالیت های هیجانی و آموزشی و جدول زمانی سنجیده می شود (شکوهی، امیریان زاده، ۱۳۹۵). پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزشیابی آموزش و پرورش است که سطوح بالای آن می تواند پیش بینی کننده ی آینده روشن برای فرد و جامعه باشد و تمام کوشش ها و سرمایه گذاری های هر نظامی، در جهت تحقق این هدف است (حیدری، ۱۳۹۶).

برای دانش آموزان و دانش آموزان نیز معدل تحصیلی معرف توانایی های علمی آن ها برای ورود به دنیای کار و اشتغال و مقاطع تحصیلی بالاتر است. شاید به علت همین اهمیت باشد که نظریه پردازان تربیتی و بسیاری از محققان، پژوهش های خود را بر شناخت عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی متمرکز کرده اند. سال های متمادی تصور بر این بود که ضریب هوشی تنها شاخص میزان موفقیت تحصیلی افراد است و روان شناسان بیشتر بر روی جنبه های شناختی، همانند حافظه و حل مسئله تأکید می کردند، اما بعدها دریافتند که جنبه های غیرشناختی، مانند عوامل عاطفی و

1. Repak
1. Tschannen-Moran, Bankole, Mitchell & Mooren
2. Sanchez , Hernandez & Minardes
3. Chakkaravarthy
4. Yasmin

اجتماعی و روان شناختی نیز دارای اهمیت زیادی در عملکرد تحصیلی می باشند. تحقیقات نشان می دهند که عوامل آموزشی و فردی با ماهیت شناختی و اجتماعی بیشترین تأثیر را بر پیشرفت تحصیلی دارند (نصیری، ۱۳۹۳). به طور کلی می توان گفت که پیشرفت تحصیلی به عنوان متغیر وابسته، تحت تأثیر یک عامل نیست، بلکه عوامل متعدد روی آن تأثیر دارند.

خوش بینی تحصیلی

یکی از عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی خوش بینی تحصیلی است که تقریباً مبحث تازه ای است. خوش بینی تحصیلی، اعتقاد به توانایی ها و ظرفیت های درونی دانش آموز نسبت به مدرسه و پیشرفت تحصیلی او است. درگیری تحصیلی شامل سه مولفه: احساس هویت نسبت به مدرسه، اعتماد به معلمان و تأکید تحصیلی می باشد (مکتبی و همکاران، ۱۳۹۶). قابل توجه است که معلم در فضا و بافت مدرسه که یک نظام اجتماعی گسترده است، انجام وظیفه می کند لذا عوامل مربوط به خوشبینی تحصیلی ترکیبی از تأثیرات شخص، کلاس و مدرسه است که بر دانش آموز اثر می گذارد (بدری گرگری، بیرامی و غلامی، ۱۳۹۳). در سال ۱۹۹۸ رئیس انجمن روانشناسی آمریکا، مارتین سلینگمن، زمینه ی تازه ای را برای فعالیت روانشناسان در قرن ۲۱ ارائه داد (سلینگمن، ۲۰۰۲). او فراخوانی مبنی بر جهت گیری دوباره علم که تأکید بیشتری بر ویژگی های مثبت انسانی داشت بیان کرد و آن را روانشناسی مثبت نامید. سلینگمن، استین، پارک و پترسون (۲۰۰۵) بیان کرده اند که روانشناسی مثبت چگونه می تواند همانند چتری، مطالعه ی هیجانات، ویژگی ها، فرایندها و شرایط مثبت را هم در افراد و هم در سازمان ها تحت پوشش قرار دهد. این بیانیه نه تنها نظریه ی یکپارچه ای برای مطالعه موضوعاتی مثل اشتیاق، هیجان و بهزیستی بود بلکه تلاشی سیستماتیک برای گسترش شرایط بهینه بشر به شمار می رفت. در دو دهه ی اخیر رویکرد روانشناسی مثبت مورد توجه بسیاری از روانشناسان قرار گرفته است (سلینگمن و سکرنز میهالای، ۲۰۰۰، ۹). نتیجه ی توجه به جنبه های مثبت روانشناسی، ایجاد سازه های جدید است که در این راستا، خوش بینی به عنوان یکی از جدید ترین سازه های روانشناسی مطرح شد (اسچن موران و همکاران، ۲۰۱۳).

۱-۳-۲- مفهوم خوش بینی تحصیلی

تعریف فرهنگ لغت از خوش بینی، دو مفهوم مرتبط را شامل می شود. نخست یک گرایش امیدوار کننده یا اعتقادی محکم است که موجب تسلط فرد بر شرایط می شود. دوم باور به این عقیده یا تمایل که دنیا بهترین جهان موجود است. فرهنگ عمید (۱۳۸۹) خوش بینی را به کارها و پیش آمدها به نظر نیک نگریستن و فرد خوش بین را کسی که به هر امر و پیش آمدی از روی بدگمانی و سوءظن نگاه نکند و به کار خود و آینده خود امیدوار باشد دانسته است. عموم مردم خوش بینی را در نظر گرفتن نیمه پر لیوان یا عادت به انتظار پایدانی خوش، برای هر دردسر واقعی، در نظر می گیرند (سلینگمن، رایوچ، گیلهم، ۱۳۹۱). خوش بینی عبارت است از یک هیجان قدرتمند و یک انتظار درباره ی این فرض که همه چیز به رغم موانع و مشکلاتش خوب خواهد شد (اونوار و اوسراقلو و اوسلو، ۲۰۱۲). شیبیر و کارور^{۱۱} (۱۹۹۲) تأکید کرده اند که خوش بینی فرایندی است که در آن افراد امید به بهترین ها دارند و در زندگی روزمره خودشان به جای نتایج منفی، انتظار نتایج مثبت را می کشند. آن ها معتقدند خوش بینی با انتظارات بالا درباره موفقیت ارتباط دارد و باعث انگیزه می شود. منظور از خوش بینی بنا به نظر کارور شامل انتظار کلی است که همه چیزها در زندگی به خوبی پیش می رود (به نقل از انوار و همکاران، ۲۰۱۲). سلینگمن خوش بینی را نوعی سبک تبیین رویدادها و تشکیل یافته از سه مؤلفه ی تداوم، فراگیری و شخصی سازی می داند. اصطلاح خوش بینی همچنین برای توصیف برداشت های خاص و خودارزیابی که در مقایسه با استانداردهای عینی بیش از حد مثبت هستند، به کاربرده شده است. اگرچه چنین ادراکاتی احتمالاً غیرواقع بینانه هستند اما می توانند نگرانی ها و شک و تردید افراد را در یک مشکل تسلط دهند و آن ها را دلگرم کنند که تلاش خود را در جهت رسیدن به اهدافشان ادامه دهند (عمادی گنجی خانکهدانی، ۱۳۹۵).

۲-۳-۲ خوش بینی اکتسابی سلینگمن

هوی (۲۰۱۲)، به این امر اشاره می کند که سازه خوش بینی تحصیلی در طی زمان و بر پایه روانشناسی انسان مدار، روانشناسی مثبت و با بهره گیری از تئوری سرمایه اجتماعی بندورا، خودکارآمدی از بنیان های کلمن و همچنین از مفهوم خوش بینی اکتسابی سلینگمن شکل گرفته است. در واقع می توان گفت که خوش بینی تحصیلی یک باور مثبت در دانش آموزان است، مبنی بر اینکه آن ها قادر هستند با تأکید بر یادگیری خود، اعتماد به معلمان و احساس هویت نسبت به مدرسه، زمینه پیشرفت تحصیلی خود را فراهم آورند. هوی و همکارانش به مدت چهل سال پژوهش های

1. Seligman & Csikszentmihalyi
1. Unuvar, Avsaroglu & Uslu
2. Scheie & Carver

متعددی انجام دادند تا مشخص کنند کدام عوامل سازمانی، مدارس را برای معلمان در جهت آموزش بهتر و برای دانش آموزان برای یادگیری مؤثرتر، مکان بهتری می کند. بعد از پژوهش های فراوان آن ها در سال ۲۰۰۶ سازه خوش بینی تحصیلی را ارائه کردند و به این مسأله اذعان کردند که ویژگی هایی چون کارآمدی جمعی، اعتماد معلمان به دانش آموزان و والدین آن ها و تاکید تحصیلی پیش بینی کننده های قوی برای عملکرد تحصیلی دانش آموزان هستند (یو و سینگ، ۲۰۱۸). در دهه های اخیر، خوش بینی تحصیلی عمدتاً به عنوان بهبود توان دانش آموزان در ارتقای عملکرد تحصیلی آنان بدون توجه به قومیت و ملیتشان در نظر گرفته شده است (وو و شیو، ۲۰۱۵، ۱۲).

۳-۲-۳- مولفه های خوش بینی تحصیلی

خوش بینی تحصیلی دارای سه مؤلفه احساس هویت دانش آموزان نسبت به مدرسه، اعتماد دانش آموزان به معلمان و تاکید تحصیلی است. دانش آموزانی که احساس هویت نسبت به مدرسه ی خود دارند اغلب رفتار آن ها باواژه هایی چون احساس وابستگی، دل بستگی، درگیری، تعهد، الفت و محبت آن ها نسبت به مدرسه توصیف می شود، برعکس این امر، دانش آموزانی با موفقیت کم تر هستند که فاقد احساس هویت نسبت به مدرسه خود هستند. این دانش آموزان با واژه هایی چون گوشه گیر، بیگانه و ناخشنود توصیف می شوند (وو، هوی و تارتر، ۲۰۱۳). اعتماد دانش آموزان به معلمان بعد عاطفی خوش بینی تحصیلی است. برای محققان، اعتماد متغیر چالش برانگیزی برای تعریف کردن است، زیرا چند وجهی است. افراد زمانی که قضاوت هایشان درباره اعتماد به افرادی که با آن ها تعامل داشته اند را شکل می دهند، به صورت هم زمان از معیارهای متعدد استفاده می کنند. به علاوه اعتماد پویاست، به این معنی که سطح اعتماد در یک ارتباط می تواند در یک لحظه با آشکار شدن خیانت تغییر کند (اسچنن-موران؛ به نقل از نقی بیرانوند، ۱۳۹۵). اعتماد دانش آموزان به معلمان شامل موارد ذیل می شود: دانش آموزان اعتقاد دارند که معلمان همیشه آماده کمک کردن هستند، معلمان برای گفتگو به آسانی در دسترس هستند، معلمان در نحوه آموزش خود خوب عمل می کنند و معلمان واقعا به صحبت های دانش آموزان گوش می کنند (هوی و موران، ۱۹۹۹).

همان طور که اطفال دل بستگی با پرستارشان را شکل می دهند، در زمان ورود به مدرسه، دانش آموزان هم دل بستگی با معلمان را شکل می دهند (بالبی، ۱۳؛ به نقل از نقی بیرانوند، ۱۳۹۵). امنیت این روابط مبتنی بر اعتماد با معلمان ممکن است بر پیشرفت دانش آموز در مدرسه به شکل مشابهی اثر بگذارند. درواقع در مدرسه دانش آموزان احساس می کنند که مدرسه جای مهمی است که به آن تعلق دارند و می خواهند آنجا باشند. آن ها مشتاق هستند تا حمایتی که برای موفق بودن در یک محیط با جهت گیری تحصیلی و انتظارات بالا نیاز دارند را، جستجو کرده و بپذیرند.

یکی دیگر از مؤلفه های خوش بینی تحصیلی، تاکید تحصیلی است. این مفهوم بعد رفتاری خوش بینی تحصیلی را شامل می شود و براین اصل استوار است که دانش آموزان در محیط هایی که فعالیت های جالب توجه و چالش انگیز ارائه می شود، به احتمال بیشتر به موفقیت می رسند. به عبارت دیگر، در تاکید تحصیلی توجه اصلی بر یادگیری و آموزش متمرکز است. دانش آموزان با تاکید تحصیلی بالا، بر این عقیده هستند که دانش آموزان مدرسه ی آن ها به دانش آموزانی که نمره ی بهتری می گیرند احترام بیشتری می گذارند. دانش آموزان تلاش زیادی برای بهبود وضعیت آموزشی خود می کنند و مدرسه ی آن ها نسبت به یادگیری آن ها جدی است (اسچنن موران، بانکل، میشل و مور، ۲۰۱۳). دانش آموزانی که خوش بینی تحصیلی پایینی دارند عمدتاً نگاه منفی و بدبینانه ای به عملکرد تحصیلی دارند (فرداس، فریره، تونز، پنیرو و روساریو، ۲۰۱۷). به همین دلیل، برای آن ها موفقیت تحصیلی اهمیت پایینی دارد و همین بی اهمیتی به صورت تدریجی آن ها را دچار ناتوان سازی تحصیلی می کند (کلارک و مک کان، ۲۰۱۶).

اسچنن موران و همکاران (۲۰۱۳)، خوش بینی تحصیلی را به عنوان یک باور فردی یادگیرنده مورد آزمون و تأیید قرار داده و برخی متغیرهای مرتبط با آن را شناسایی کردند. درواقع آن ها در پژوهش خود به دنبال این سؤال بودند که نگرش یادگیرندگان نسبت به محیط آموزشی می تواند بر انگیزه و عملکرد تحصیلی آن ها تأثیر بگذارد و آن ها را به سوی موفقیت و پیشرفت سوق دهد؟ نتایج پژوهش نشان داد که تأثیر نگرش و باور یادگیرندگان نسبت به محیط آموزشی بر افزایش انگیزه، موفقیت و شیوه ی عملکرد افراد در موقعیت های تحصیلی به مراتب بیشتر از تأثیرات شرایط خانوادگی (اقتصادی- اجتماعی) است.

– پیشینه پژوهش

1. Wu & Sheu
1. bowlby
1. Ferradas , Freire , Núñez , Pineiro & Rosário
2. Clarke & Maccann

درمورد پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و عوامل موثر بر آن تحقیقات متعددی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است که به مهم ترین تحقیقات و نتایج آن ها اشاره می کنیم:

پیشینه داخلی:

عباسیان و همکاران (۱۳۹۱)، در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که خوش بینی تحصیلی به عنوان متغیر میانجی اثر مثبت و معنی داری بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دارد. همچنین نتایج بسیاری از مطالعاتی که در رابطه با خوش بینی تحصیلی صورت گرفته است نشان می دهد خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ارتباط دارد (عباسیان ۱۳۹۳، علیزاده دارابی، ۱۳۹۱؛ مرادی، واعظی، فرزانه، و میرزایی، ۱۳۹۳؛ پوررضوی و حافظیان ۱۳۹۶، صفری و سلیمانی ۱۳۹۵). در این راستا نتایج پژوهش چراغی خواه، عرب زاده و کدیور (۱۳۹۴)، هم حاکی از رابطه ی معنادار مثبت بین خوش بینی تحصیلی و عملکرد تحصیلی درس ریاضی دانش آموزان بود. خوش بینی علاوه بر این که موجب بهزیستی و روان آسوده می شود (سوری، حجازی و سوری نژاد، ۱۳۹۳) در پیشرفت و موفقیت تحصیلی هم نقش بسیار موثری دارد، به طوری که پژوهش ها نشان می دهد بین امید، خوش بینی و پیشرفت تحصیلی رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد (کیافر، کارشکی و هاشمی، ۱۳۹۳).

- مطالعه ای توسط شمس نژاد و همکاران (۲۰۲۰) با عنوان «نقش انگیزه پیشرفت و اضطراب امتحان در پیش بینی خودناتوانی و اهمال کاری دانش آموزان» انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان جوان دانشگاه جامع علمی کاربردی شرق تهران بود. که در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۶ در یکی از دانشکده های این دانشگاه مشغول به تحصیل بودند. حجم نمونه با استفاده از فرمول تخمین حجم و نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای ۳۴۰ نفر بود. یافته ها نشان داد که پیش بینی متغیر اهمال کاری بر اساس متغیرهای اضطراب امتحان و انگیزه پیشرفت معنی دار ($P < 0.001$) و $F = 245/951$ و $p < 0.001$ و پیش بینی متغیر خودناتوانی بر اساس متغیرهای اضطراب امتحان و انگیزه پیشرفت نیز معنی دار بود ($P < 0.001$) و $F = 1190/904$ بود. به نظر می رسد که افزایش انگیزه پیشرفت و کاهش اضطراب امتحان یکی از عوامل کلیدی در کاهش تعلل و خودناتوانی است. اهمیت خود راهبری یادگیری در یادگیری مستقل و پیشرفت تحصیلی بر کسی پوشیده نیست و در این راستا نتایج تحقیق غلامی و همکاران (۱۳۹۵)، نشان داد بین خود راهبری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط وجود دارد و یادگیرندگان خود راهبر از راهبردهای خود نظم ده استفاده می کنند که همین کار باعث می شود به روش های ناموفق یادگیری و مطالعه با روش نادرست خاتمه بدهند و همواره، از راه نظارت بر کار خود روش ها و راهبردهای یادگیری را شناسایی کند و به اصلاح و یا تعویض آن ها بپردازد. اقدام نماید. یافته های پژوهش بهروزی و همکاران (۱۳۹۲) و قمی و همکاران (۱۳۹۶) نشان داده است که بین کل مقیاس یادگیری خودراهبر و زیر مقیاس های آن (مهارت خودکنترلی، رغبت به یادگیری و مهارت خود مدیریتی) با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد. به این ترتیب که استفاده از یادگیری خودراهبر، باعث بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان می شود.

در نتایج پژوهش زائر ثابت و همکاران نیز نشان داده شده است که بین آمادگی خود راهبری در یادگیری در حیطه خود ناتوان سازی برای یادگیری شخصی و معدل تحصیلی ارتباط معنی دار و مستقیمی وجود دارد. به نظر پژوهشگر، یادگیرندگان با سطح بالای آمادگی خود راهبری در یادگیری، یادگیرندگان فعالی هستند که اشتیاق زیادی برای یادگیری داشته و به طور خودکار مسئولیت بیشتری پذیرفته و یادگیری خود را کنترل می کنند (زائر ثابت و همکاران، ۱۳۹۳). پژوهش خطیب زنجانی و همکاران (۱۳۹۵)، نیز نشان داد، بین آمادگی خودراهبری یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه معناداری برقرار است. نتایج پژوهش عینی و همکاران (۱۳۹۸) نیز نشان داد بین یادگیری خودراهبر و پیشرفت تحصیلی رابطه ی معنی داری وجود دارد، به این صورت که یادگیری خودراهبر (خود مدیریتی، رغبت به یادگیری و خودکنترلی) از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان حمایت کرده و یادگیری خودراهبر با پیشرفت تحصیلی بیشتر در دانش آموزان همراه است.

پیشینه خارجی:

جوامع امروز سیستم مدرسه را مسئول ادامه ی زندگی اجتماعی و ارتقای فرد در چهارچوب انتظارات جامعه در نظر می گیرند و امروزه تقریباً همه ی جوامع آموزش و پرورش خود را با چشم اندازی جهانی و با توجه به نیازهای جامعه شکل می دهند (تورکاهاارمان، ۲۰۱۵). مرور پژوهش های پیشین نشان می دهد که حرکت مدارس و فعالیت های آموزشی و تربیتی آن ها در مسیر توسعه و پیشرفت فرد و جامعه، نقش مدرسه در تقویت خود ناتوان سازی دانش آموزان و توجه به مدرسه به عنوان محلی برای تمرین عملی مشارکت و ایجاد حس خود ناتوان سازی در افراد، نیازمند توجه زیاد مدارس به این امر است (تورکاهاارمان، ۲۰۱۵؛ هوگ، ۲۰۱۲؛ اسماعیل، جوهر و الماس، ۲۰۱۴). اسچن موران و همکاران (۲۰۱۳)، در پژوهش خود در نمونه ای که شامل ۴۹ مدرسه ابتدایی، متوسطه اول و دوم و با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که بین سه متغیر تأکید تحصیلی دانش آموزان، اعتماد دانش آموزان به معلمان و احساس هویت دانش آموزان نسبت به مدرسه رابطه قوی و معنی داری وجود دارد که این سه متغیر در مجموع سازه خوش بینی تحصیلی دانش آموز را تشکیل می دهند. آن ها همچنین به این نتیجه رسیدند که بین خوش بینی

تحصیلی دانش آموزان و پیشرفت تحصیلی آن ها رابطه معنی دار و مستقیمی وجود دارد. پژوهش های متعددی رابطه مثبت و معنادار خوش بینی تحصیلی را با پیشرفت تحصیلی مورد تایید قرار دادند (اسمیت و هوی^{۱۶}، ۲۰۰۷؛ سیزگین و اردوغان^{۱۷}، ۲۰۱۵). البته در این میان پژوهش هایی با نتایج مغایر هم وجود دارد مثلاً پاملا جی (۲۰۱۲)، در پایان نامه دکتری خود با "عنوان خوش بینی تحصیلی مدارس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان"، به این نتیجه رسید که با وجود کنترل وضعیت اجتماعی - اقتصادی دانش آموزان، بین خوش بینی تحصیلی مدارس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه معنی داری وجود ندارد. همچنین خوش بینی تحصیلی مدارس توانایی پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را ندارد (به نقل از اسچن موران و همکاران، ۲۰۱۳).

- مطالعه ای توسط شمس نژاد و همکاران (۲۰۲۰) با عنوان «نقش انگیزه پیشرفت و اضطراب امتحان در پیش بینی خودناتوانی و اهمال کاری دانش آموزان» انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان جوان دانشگاه جامع علمی کاربردی شرق تهران بود. که در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۶ در یکی از دانشکده های این دانشگاه مشغول به تحصیل بودند. حجم نمونه با استفاده از فرمول تخمین حجم و نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای ۳۴۰ نفر بود. یافته ها نشان داد که پیش بینی متغیر اهمال کاری بر اساس متغیرهای اضطراب امتحان و انگیزه پیشرفت معنی دار ($F=245/951$ و $p < 0/001$) و پیش بینی متغیر خودناتوانی بر اساس متغیرهای اضطراب امتحان و انگیزه پیشرفت نیز معنی دار بود ($F=1190/904$ و $p < 0/001$). به نظر می رسد که افزایش انگیزه پیشرفت و کاهش اضطراب امتحان یکی از عوامل کلیدی در کاهش تعلل و خودناتوانی است. - مطالعه ای توسط Barutçu Yıldırım & Demir (2020) با عنوان «خودناتوانی در میان دانش آموزان دانشگاه: نقش اهمال کاری، اضطراب امتحان، عزت نفس و شفقت به خود» انجام شد. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش پیش بینی کننده اهمال کاری، اضطراب امتحان، عزت نفس و شفقت به خود برای تغییر در خودناتوان سازی دانش آموزان بود. نمونه پژوهش شامل ۸۰۱ دانشجوی مقطع کارشناسی (۴۰۴ زن و ۳۹۷ پسر) بود. به منظور جمع آوری داده ها از مقیاس خود ناتوانی، مقیاس اهمال کاری تاکمن، پرسشنامه خرده مقیاس هیجانات تحصیلی اضطراب، مقیاس عزت نفس روزنبرگ و مقیاس شفقت به خود استفاده شد. تجزیه و تحلیل رگرسیون گام به گام انجام شد و نتایج نشان داد که تمامی متغیرهای پیش بینی کننده به طور معناداری در تبیین خود ناتوانی نقش داشته اند. این مدل ۵۹ درصد واریانس را در خودناتوان سازی توضیح داد، در حالی که واریانس نیمه جزئی اهمال کاری، اضطراب امتحان، عزت نفس و شفقت به خود به ترتیب ۱۷، ۴، ۲ درصد و ۲ درصد بود. خوش بینی تحصیلی نقش مهمی در موفقیت و یادگیری دانش آموزان دارد. صرف نظر از توانایی و انگیزش می تواند یاد گرفته شود و باعث بهبود محیط تحصیلی گردد (ایرن، ۲۰۱۲). نتایج پژوهش ها حاکی از رابطه ی معنادار خوش بینی تحصیلی و عملکرد تحصیلی است. برای مثال اندرسون، کوچان، گینسلر و ریمز (۲۰۱۸) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که خوش بینی تحصیلی و موفقیت دانش آموزان رابطه معنادار و مثبتی دارد. همچنین آدامز و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهش خود نشان دادند که بین خوش بینی تحصیلی دانش آموزان و یادگیری خودتنظیمی رابطه ی معناداری وجود دارد.

الن بست (۲۰۱۴) علاوه بر تعاریف پیشین، با توجه به پیشینه نظری این مفهوم، تأکید تحصیلی مدرسه را یکی از هفت مؤلفه اساسی برای ارتقاء مدارس متوسطه سالم معرفی می کند. از مؤلفه های ارائه شده (یکپارچگی سازمانی، ساختار آغازین و ابتکاری، توجه به مراعات، نفوذ مدیر، پشتیبانی منابع و روحیه)، تأکید تحصیلی به عنوان رکن اصلی خوش بینی تحصیلی، بهترین پیش بینی کننده پیشرفت تحصیلی است. می توان گفت از عواملی که به طور مستقیم بپیشرفت دانش آموزان در ارتباط است، مفهوم خوش بینی تحصیلی است. خوش بینی تحصیلی یکی از معدود خصوصیات سازمانی است که در صورت کنترل وضعیت اجتماعی، اقتصادی و موفقیت های قبلی (کولمن، ۱۹۹۵)، بر روی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان اثرگذاری باشد (هوی، تارتر و ولفلوک هوی، ۲۰۰۶). از دیگر عوامل مرتبط با پیشرفت تحصیلی می توان به خوش بینی تحصیلی اشاره کرد (فلدمن و کابوتا، ۲۰۱۵). بر طبق این دیدگاه افراد خوشبین رویدادها یا تجربه های منفی را با نسبت دادن علت آن ها به عوامل بیرونی تبیین می کنند. برعکس بدبین ها، رویدادها یا تجربه های منفی را با نسبت دادن علت آن ها به عوامل درونی تبیین می کنند. افراد خوش بین موفقیت هایشان را ناشی از تلاش و توانایی های خودشان می دانند و افرادی که خوش بینی کمتری دارند موفقیت و شکست را حاصل شانس و نیروهای خارج از کنترل می دانند.

1. Smith & Hoy
2. Sezgin, and Erdogan

۲- روش شناسی :

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع طرح های توصیفی و به صورت رگرسیون چند متغیره از نوع تحلیل مسیر می باشد. در مواردی که تحقیق تبیینی است لازم است پس از تعیین چارچوب نظری، نسبت به تدوین مدل تحلیلی اقدام کرد. ماتریس همبستگی از نوع معادلات ساختاری با هدف آزمودن مدل خاصی از رابطه بین متغیرها انجام می شود. در این مدل هم داده ها به صورت ماتریس های همبستگی (کواریانس) در آمده و یک مجموعه معادلات رگرسیون بین متغیرها تدوین شد. همچنین در این پژوهش اثرهای مستقیم و غیرمستقیم متغیرها به منظور شناخت روابط علی مورد محاسبه قرار گرفتند. این پژوهش یک پژوهش علی، کاربردی، تبیینی و خرد است و چون برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شده است، یک تحقیق پیمایشی و میدانی می باشد.

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش دانش آموزان مقطع متوسطه ی شهرستان جوانرود در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ است که تعداد آن ها بر اساس اعلام اداره آموزش و پرورش جوانرود ۹۱۷ نفر است.

نمونه آماری ، روش تعیین حجم نمونه و روش نمونه گیری

در این پژوهش تعداد ۲۷۱ نفر نمونه از جامعه آماری انتخاب شد. برای تعیین حجم نمونه از روش جدول مورگان (۱۹۷۰)، استفاده شده است. روش نمونه گیری از نوع نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای خوشه ای است و برای گزینش تصادفی آزمودنی ها، ابتدا از بین مدارس متوسطه جوانرود ۴ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد، سپس از هر مدرسه به صورت تصادفی سه کلاس انتخاب شدند و تمام دانش آموزان کلاس های انتخاب شده به سوالات پرسشنامه ها پاسخ دادند.

روش جمع آوری داده ها

جهت اخذ مجوز برای نشر پرسشنامه در مدارس و کلاس های انتخاب شده، به اداره کل آموزش و پرورش شهرستان جوانرود مراجعه شد. پس از گرفتن مجوز، اداره ، نامه ی توزیع و اجرای پرسشنامه در گروه های شاد مدارس انتخاب شده را صادر کرد. و دانش آموزان با توجه به توضیحات داده شده در مورد چگونگی پاسخ دهی به سوالات، به سوالات پرسشنامه ها پاسخ دادند. داده ها پس از تکمیل شدن جمع آوری شدند.

ابزارهای پژوهش

پیشرفت تحصیلی: برای سنجش میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان از معدل آن ها به عنوان ملاک پیشرفت تحصیلی استفاده شده است. به این صورت که معدل دانش آموزان در پایان دو ماه اول تحصیلی که در پرسشنامه توسط دانش آموزان قید شده بود، مورد سنجش قرار گرفت.

پرسشنامه روانشناختی کالیفرنیا: پرسشنامه روانشناختی کالیفرنیا (CPI) یک آزمون شخصیت مداد کاغذی است که گاف (۱۹۸۴) برای سنجش ویژگی های شخصیتی پایدار میان فردی در یک جامعه بهنجار ساخته است. پرسشنامه روانی کالیفرنیا (CPI) یک آزمون مداد — کاغذی خود اجرا است که از ۴۸۰ عبارت تشکیل شده و ویژگی های برون فردی شخصیتی را در ۱۸ مقیاس مورد مطالعه قرار می دهد و قابلیت اجرا به دو صورت فردی و گروهی را دارد. این پرسشنامه در سال ۱۹۵۷ مورد تجدید نظر قرار گرفت و به صورت مجموعه ای کامل و با ۱۸ مقیاس منتشر گردید. دستورالعمل CPI در دو مرحله و در سال های ۱۹۶۹ و ۱۹۷۵ مورد تجدید نظر قرار گرفت. در سال ۱۹۸۷ گاف ضمن تجدید نظر مجدد در آزمون، دو مقیاس دیگر را نیز به مجموعه قبل اضافه نموده و این پرسشنامه را به آزمون ۲۰ مقیاسی تبدیل نمود. فرم تجدید نظر شده ۱۹۸۷ دارای ۴۸۰ عبارت است که نیمی از پرسش های آن از آزمون MMPI اقتباس شده است. همانند MMPI نمرات این پرسشنامه به صورت نمره استاندارد با میانگین (T=50) و انحراف معیار برابر با ۱۰ ارائه می گردد.

پرسشنامه خوش بینی اچن موران و همکاران:

برای سنجش خوش بینی از پرسشنامه ی سنجش خوش بینی تحصیلی دانش آموز که توسط اپن موران و همکاران (۲۰۱۳)، با ۲۸ گویه ساخته شد، استفاده شد. این پرسشنامه دارای سه خرده مقیاس، تاکید تحصیلی (۸ گویه)، اعتماد دانش آموزان به معلمان (۱۰ گویه) و احساس هویت دانش آموزان نسبت به مدرسه (۱۰ گویه)، با نمره گذاری بر اساس مقیاس ۵ درجه ای لیکرت (خیلی کم: ۱، کم: ۲، متوسط: ۳، زیاد: ۴ و خیلی زیاد: ۵) است. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۲۸ تا ۵۶ باشد، میزان خوش بینی تحصیلی ضعیف می باشد. در صورتی که نمرات پرسشنامه بین ۵۶ تا ۸۴ باشد، میزان خوش بینی تحصیلی در سطح متوسطی می باشد. در صورتی که نمرات بالای ۸۴ باشد، میزان خوش بینی تحصیلی بسیار خوب می باشد. اسچن موران و همکاران پایایی هر یک از خرده مقیاس ها را به ترتیب تاکید تحصیلی ۰/۹۳، اعتماد دانش آموزان به معلمان ۰/۹۶ و برای احساس هویت دانش آموزان نسبت به مدرسه ۰/۹۷ به دست آوردند که نشان از مطلوب بودن پایایی پرسشنامه است. مرادی و همکاران (۱۳۹۳)، پایایی هریک از خرده مقیاس ها را به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۹ و ۰/۸۶ و برای کل ابزار ۰/۹۲ گزارش کرده اند.

روش آماری و تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش روابط میان متغیرها در قالب یک مدل علی براساس تحلیل مسیر مورد بررسی قرار گرفته است. تجزیه و تحلیل داده ها در دو بخش آمار توصیفی (شامل جدول ها و نمودارها) و آمار استنباطی (شامل میانگین، انحراف معیار و واریانس و آزمون های متناسب با فرضیات و سطوح سنجش متغیر ها) انجام شده است. برای انجام دادن عملیات های آماری نرم افزار های spss و amos به کار گرفته شده است.

تجزیه و تحلیل داده ها

برای پاسخگویی به سوالات پژوهش از اهمیت خاصی برخوردار است. امروزه در بیشتر تحقیقاتی که متکی بر اطلاعات جمع آوری شده از موضوع مورد پژوهش می باشد؛ تجزیه و تحلیل اطلاعات از اصلی ترین و مهم ترین بخش های پژوهش محسوب می شود. داده های خام با استفاده از فنون آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند و پس از پردازش به شکل اطلاعات در اختیار استفاده کنندگان قرار می گیرند. بدین منظور در این فصل و در بخش اول به انجام تحلیل های توصیفی و رسم نمودار ها و جداول پرداخته و در بخش دوم تحلیل های استنباطی آورده شده است.

آمار توصیفی

جدول: میانگین، انحراف معیار و واریانس متغیر های پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	واریانس
خوش بینی	107.43	4.13	17.05
پیشرفت تحصیلی	16.42	4.26	18.14

براساس نتایج جدول (۴-۱) میانگین خوش بینی ۱۰۷/۴۳، و میانگین پیشرفت تحصیلی ۱۶/۴۲ و انحراف معیار خوش بینی ۴/۱۳ و انحراف معیار پیشرفت تحصیلی ۴/۲۶ می باشد. واریانس خوش بینی ۱۷/۰۵ و واریانس پیشرفت تحصیلی ۱۸/۱۴ می باشد.

آزمون نرمال بودن داده ها

پیش از انجام آزمون فرضیه ها باید به آزمون نرمال بودن توزیع داده ها پرداخت. این امر کمک می کند که محقق بتواند آزمون آماری مناسب را جهت آزمون فرضیه ها انتخاب نماید. بدین منظور از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف^{۱۸} جهت تشخیص نوع توزیع داده ها استفاده شده است. بدین منظور توزیع داده های مربوط به متغیرهای پژوهش در سطح معناداری ۰/۰۵، مورد بررسی قرار گرفته اند که نتایج آن در جدول ۴-۲ آمده است.

جدول: نتایج آزمون کالموگروف- اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات

شاخص آماری	Z کالموگروف اسمیرنوف	سطح معنی داری
خوش بینی	۰/۸۷۱	۰/۴۳۳
پیشرفت تحصیلی	۱/۰۰۵	۰/۲۶۵

در جدول ۴-۲ نتایج آزمون کالموگروف - اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن توزیع نمرات آورده شده است. بر اساس نتایج مندرج در جدول، سطح معناداری آماره محاسبه شده برای تمامی متغیرها بزرگتر از ۰/۰۵ می باشد بنابراین فرض نرمال بودن توزیع نمرات پذیرفته می شود. با توجه به نتایج این جدول میزان همبستگی پیشرفت تحصیلی با خوش بینی ۰/۳۸۵ است.

آزمون فرضیه ها

فرضیه اول: خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ارتباط دارد.

جدول ضریب مسیر رابطه بین خوش بینی با پیشرفت تحصیلی

مسیر	ضریب غیر استاندارد	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	مقدار t	sig
خوش بینی	پیشرفت تحصیلی	۰/۳۴۰	۰/۱۴۲	۲/۸۴	۰/۰۰۴

با توجه به نتایج جدول ۴-۶ مقدار ضریب غیراستاندارد برابر با ۰/۳۴۰ و ضریب استاندارد برابر با ۰/۱۴۲ است و مقدار آماره t بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد. بر این اساس فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر رابطه بین خوش بینی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مورد تایید قرار می گیرد. بنابراین خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیم دارد.

فرضیه دوم: خودراهبری با خوش بینی ارتباط دارد.

در جدول (۴-۹) نتایج مربوط به ضرایب غیرمستقیم خوش بینی بر پیشرفت تحصیلی از طریق متغیر خود راهبری نشان داده شده است. ضریب غیر استاندارد مسیر واسطه ای برابر با ۰/۲۰۵، ضریب استاندارد برابر با ۰/۰۸۶ و سطح معنی داری آن نیز کوچکتر از ۰/۰۵ می باشد. با توجه به نتایج جدول و معنی داری ضریب غیرمستقیم بدست آمده، فرضیه پژوهش مبنی بر نقش واسطه ای خود راهبری در رابطه خوش بینی با پیشرفت تحصیلی مورد تایید قرار می گیرد. بنابراین خودراهبری با خوش بینی تحصیلی ارتباط مستقیم دارد.

فرضیه سوم: خودراهبری با پیشرفت تحصیلی ارتباط دارد.

جدول ضریب مسیر رابطه بین خود راهبری با پیشرفت تحصیلی

مسیر	ضریب غیر استاندارد	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	مقدار t	sig
خود راهبری	پیشرفت تحصیلی	۰/۳۶۱	۰/۲۴۴	۴/۲۵	۰/۰۰۱

با توجه به نتایج جدول (۴-۷) مقدار ضریب غیراستاندارد برابر با ۰/۳۶۱ و ضریب استاندارد برابر با ۰/۲۴۴ است و مقدار آماره t بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد. بر این اساس فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر رابطه بین خود راهبری با پیشرفت تحصیلی مورد تایید قرار می گیرد. بنابراین خود راهبری با پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیم دارد.

شاخص های مربوط به برازش مدل در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۴-۸: شاخص های برازش مدل روابط متغیرها

شاخص برازش	GFI	NFI	RMSEA	CFI	RFI	SRMR
دامنه مورد قبول	>۰/۹	>۰/۹	<۰/۰۸	>۰/۹	>۰/۹	<۰/۰۸
مقدار مشاهده شده	۰/۹۹۶	۰/۹۹۶	۰/۰۶۹	۰/۹۹۷	۰/۹۳۷	۰/۰۱۲

طبق نتایج جدول (۴-۸) خطای ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآوردت (RMSEA) برابر ۰/۰۶۹ و ریشه دوم میانگین مربعات باقی مانده (SRMR) برابر با ۰/۰۱۲ است که از میزان ملاک (۰/۰۸) کوچکتر است و در نهایت شاخص های GFI، NFI، CFI و RFI نیز از ملاک مورد نظر (۰/۹) بزرگتر هستند. در مجموع و با در نظر گرفتن مجموع شاخص های برازش محاسبه شده برازش مدل با داده ها و نقش میانجیگری خودراهبری در رابطه بین خوش بینی تحصیلی، خود ناتوان سازی و خودتنظیمی با پیشرفت تحصیلی مورد تایید قرار می گیرد. بنابراین خودراهبری در ارتباط با خوش بینی تحصیلی، خود ناتوان سازی تحصیلی و خودتنظیمی با پیشرفت تحصیلی نقش میانجی دارد.

۳- بحث درباره یافته ها

خلاصه یافته ها

با توجه به اطلاعاتی که از طریق تجزیه و تحلیل داده ها به دست آمد، خلاصه یافته های این پژوهش به شرح زیر می باشد: متغیرهای خوش بینی تحصیلی و خود راهبری با پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیمی دارند. ؟ برآورد مقادیر آماره t نشان می دهد که تمامی مسیرهای موجود در مدل برازش شده تحقیق به جز مسیر خود ناتوان سازی به پیشرفت تحصیلی در سطح خطای ۵ درصد معنی دار می باشد (مقادیر آماره t بین دو مقدار بحرانی ۱/۹۶ و ۱-۱/۹۶ قرار ندارد). با توجه به شاخص های برازش پس از اصلاح مدل، شاخص های نیکویی برازش بدست آمده توسط نرم افزار در دامنه تقریبی پذیرش می باشند یعنی اینکه داده های مشاهده شده در نمونه آماری مورد مطالعه تا حد زیادی منطبق بر الگوی مفهومی تحقیق می باشند ویژگی هایی مثل خوش بینی تحصیلی، خودناتوان سازی و خود راهبری در یادگیری و تحصیل باعث می شود تا دانش آموزان اولاً نسبت به توانمندی ها، استعداد ها و ناتوانی های خود آگاه باشند و باتوجه به این شناخت نیاز های خود را بشناسند و در جهت رفع آن ها تلاش کنند. ثانیاً چون دانش آموزان دارای این ویژگی ها می توانند یادگیری خود را مورد ارزشیابی قرار دهند، نسبت به کیفیت یادگیری خود هم آگاه هستند. درمورد خوش بینی تحصیلی یافته ها نشان می دهد که دانش آموزان خوش بین نسبت به مدرسه، معلمان و آموزش احساس مثبتی دارند. این احساس مثبت و خوش بینی باعث تلاش بیشتر آن ها برای موفقیت و پیشرفت می شود تا مورد حمایت و تشویق معلمان و همسالان قرار بگیرند. دانش آموزان خود راهبر و خودتنظیم که در یادگیری متکی به خود هستند، مسئولیت شکست ها و موفقیت ها را هم می پذیرند و به عبارتی دیگر این دانش آموزان چون نسبت به توانمندی های خود آگاه هستند، خوش بین هستند، نا امید نمی شوند و برای پیشرفت تلاش می کنند. این تلاش و احساس مثبت موجب می شود پیشرفت تحصیلی بیشتری را تجربه نمایند.

خودراهبری تحت عنوان مشارکت در فعالیت های یادگیری تعریف می شود که فرد در آن دارای مسئولیت توسعه و انجام امور یادگیری خود به روش مستقل و بدون تحریک شدن یا هدایت توسط افراد دیگر است. با توجه به ویژگی های افراد خود راهبر و یافته های پژوهش می توان گفت دانش آموزان خود راهبر هم باید مسئولیت پذیر باشند و هم بتوانند یادگیری خود را نظم دهند و خودتنظیم باشند. این افراد وقتی با استفاده از مدیریت زمان و منابع و شناخت توانمندی های خود به موفقیت و پیشرفت می رسند، احساس مثبت پیدا می کنند و نسبت به تحصیل خوش بین می شوند. با توجه به یافته های پژوهش می توان عنوان کرد که خود راهبری با خود ناتوان سازی تحصیلی، خود تنظیمی ارتباط مستقیم دارد و با خوش بینی تحصیلی ارتباط غیر مستقیم دارد.

بحث و نتیجه گیری

یکی از جلوه های نظام آموزشی موفق میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان آن نظام است. یکی از بهترین شاخص هایی که می توان از آن برای بررسی میزان یادگیری و موفقیت نظام آموزشی در دستیابی به هدف های خود استفاده کرد پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است.

در فرضیه اول پژوهش فرض بر این بود که خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ارتباط دارد. در ارتباط با این فرضیه،

یافته های پژوهش حاضر نشان داد که خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیم دارد. نتایج پژوهش حاضر، با نتایج اندرسون، کوچان، گینسلر و ریمز (۲۰۱۸)، چراغی خواه، عرب زاده و کدیور (۱۳۹۴)، آدامز و همکاران (۲۰۱۱)، پوررضوی و حافظیان (۱۳۹۶)، صفری و سلیمانی (۱۳۹۵)، تترنر و بکر (۲۰۱۸) و کریکانات و سویر (۲۰۱۸)، همسو است. در تبیین سومین یافته می توان گفت خوش بینی تحصیلی نقش مهمی در موفقیت و یادگیری دانش آموزان دارد و یک ویژگی روانشناختی است که می تواند صرف نظر از توانایی یا انگیزش، یاد گرفته شود و افزایش یابد (تجاندن و هانکلر، ۲۰۱۷). خوش بینی تحصیلی بخاطر احساس مثبتی که در دانش آموزان نسبت به مدرسه و آموزش ایجاد می کند، باعث افزایش تلاش برای مورد حمایت و تشویق واقع شدن از طریق کسب نمرات بهتر می شود و این امر موجب پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می شود. احتمال دارد که ویژگی های دیگری همانند این ویژگی ها وجود دارند که علی رغم تحقیقات مستمر به سهولت آشکار نمی شوند. تاکید تحصیلی، اعتماد به معلمان و دانش آموزان به طور کامل درهم تنیده اند و همدیگر را تقویت می کنند به طوری که به طور مثبت بر پیشرفت دانش آموزان تاثیر می گذارند (هوی و همکاران، ۲۰۰۶). تربیت و آموزش دانش آموزان از مهم ترین اهداف نهاد آموزش و پرورش محسوب می شود و این نهاد، سالانه منابع انسانی و مالی هنگفتی را صرف آنان می کند و با قرار دادن دانش آموزان در مسیر تربیتی درست به اهداف خود دست می یابد، بنابراین خوش بینی تحصیلی دانش آموزان از جمله مواردی است که در هموار نمودن این مسیر مؤثر است و خوش بین بودن آنان به نظام آموزشی را می توان از مهم ترین عوامل مؤثر پیشرفت و انگیزه تحصیلی آنان دانست، دانش آموز خوش بین با دید مثبت به آینده می تواند برای خود هدف تعیین کند. چنین فردی نه تنها بر خود، بلکه بر اطرافیان، همکلاسی ها و حتی کارکنان مدرسه نیز تاثیر می گذارد (ایرانمهر و گیتی پسند، ۱۳۹۵). در این راستا و طبق یافته های پژوهش می توان نتیجه گرفت که خوش بینی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیم دارد.

فرضیه دوم پژوهش این بود که خود راهبری با پیشرفت تحصیلی ارتباط دارد. چهارمین یافته پژوهش حاضر نیز نشان داد که

خودراهبری با پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیم دارد. نتایج پژوهش حاضر، با نتایج خطیب زنجانی (۱۳۹۵)، عینی و همکاران (۱۳۹۸)، هارتمن و همکاران (۲۰۱۸) و ون لنک ولد و همکاران (۲۰۱۹)، همسو است. می توان گفت خودراهبری به عنوان خود مدیریتی (مدیریت زمینه شامل محیط اجتماعی، منابع و عملکردها) و خود بازبینی (تنظیم، ارزشیابی و بازنگری راهبردهای شناختی)، تعریف می شود و به اعتقاد گیونز یادگیری خود راهبر فرایندی طبیعی است که برای همه افراد رخ می دهد و نباید به عنوان یک استعداد بلکه به عنوان مهارتی طبیعی که می تواند ایجاد شود و رشد کند، در نظر گرفته می شود (ایبلی، نارنجی ثانی و مصطفوی، ۱۳۹۶). همچنین به عقیده فیشر و کینگ (۲۰۱۰)، معنی دار یا بی معنی بودن مطالب، بیشتر به آمادگی فراگیر ارتباط دارد تا روش عرضه مطالب. از این رو دانش آموزانی که از توانایی خودراهبری برخوردارند، صرف نظر از چگونگی نحوه ارائه مطالب، مشکلات و چالش های تحصیلی را با موفقیت سپری کرده و به پیشرفت تحصیلی بالاتری دست می یابند. یادگیرندگان خودراهبر، افرادی فعال و خودجوش هستند که به جای انتظار کشیدن منفعلانه برای یادگیری واکنشی، ابتکار عمل را در یادگیری به دست می گیرند، یادگیری آن ها هدفمند و معنی دار است و با توجه به انگیزه ی بالا، یادگیریشان پایداری و تداوم خواهد داشت. اینگونه افراد در زندگی خود مسؤلیت پذیرتر هستند و از فرایند خودنظم دهی در یادگیری خویش سود می برند (ویلیامسون، ۲۰۰۷). با توجه به ویژگی های افراد خود راهبر آن ها می توانند منابع را به درستی مدیریت کنند و برای رسیدن به موفقیت به صورت مستمر تلاش کنند، همه این عوامل باعث پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می شود. یافته های این پژوهش هم نشان داد خودراهبری با پیشرفت تحصیلی ارتباط مستقیم دارد.

با توجه به فرضیه سوم پژوهش که خود راهبری با خوش بینی تحصیلی ارتباط دارد. هشتمین یافته پژوهش حاضر نیز نشان داد که خودراهبری با خوش بینی تحصیلی ارتباط غیر مستقیم دارد. نتایج پژوهش حاضر، با نتایج خطیب زنجانی (۱۳۹۵)، عینی و همکاران (۱۳۹۸)، هارتمن و همکاران (۲۰۱۸) و ون لنک ولد و همکاران (۲۰۱۹)، پوررضوی و حافظیان (۱۳۹۶)، صفری و سلیمانی (۱۳۹۵)، تترنر و بکر (۲۰۱۸) و کریکانات و سویر (۲۰۱۸)، همسو است. می توان گفت خوش بینی عبارت است از یک هیجان قدرتمند و یک انتظار درباره ی این فرض که همه چیز به رغم موانع و مشکلاتش خوب خواهد شد (اونوار و اوسراقلو و اوسلو، ۲۰۱۲). شبیر و کارور (۱۹۹۲) تاکید کرده اند که خوش بینی فرایندی است که در آن افراد امید به بهترین ها دارند و در زندگی روزمره شان به جای نتایج منفی، انتظار نتایج مثبت را می کشند. آن ها معتقد هستند خوش بینی با انتظارات بالا درباره موفقیت ارتباط دارد و باعث انگیزه می شود (به نقل از انوار و همکاران، ۲۰۱۲). در مورد این یافته مبنی بر همبستگی بین خوش بینی تحصیلی و آمادگی برای خود راهبری می توان گفت، علاقه و رغبت به یادگیری نیرو می بخشد و انگیزش مهم ترین شرط یادگیری خودراهبر است (یوسفی و همکاران، ۲۰۱۵). دانش آموز خودراهبر با اتکا به خود توانمندی هایش را به کار می گیرد و برای رسیدن به اهدافش تلاش می کند و چون اعتقاد دارد موانع با تلاش و استمرار حل شدنی هستند دچار یاس و بدبینی نمی شود.

پیشنهادهای تحقیق

پیشنهادهای کاربردی

- ۱ - با توجه به یافته های تحقیق، پیشنهاد می شود آموزش و پرورش طرحی برای آشنایی دانش آموزان با خودراهبری طراحی کرده و بر روی دانش آموزان اجرا کند.
- ۲ - با توجه به یافته های این پژوهش پیشنهاد می شود که در مدارس تمهیدات لازم برای بالا بردن سطح خوش بینی تحصیلی و خود راهبری دانش آموزان تدارک دیده شود.
- ۳ - همچنین بر اساس یافته های پژوهش پیشنهاد می شود مراکز مشاوره آموزش و پرورش در رابطه با افزایش خودراهبری دانش آموزان در مدارس و مراکز مشاوره، کارگاه های تخصصی و مشاوره گروهی در خصوص خوش بینی تحصیلی و خود ناتوان سازی برگزار نمایند.

پیشنهادهای پژوهشی

- ۱- در پژوهش های بعدی کنترل متغیرهایی چون وضعیت خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دانش آموزان که می تواند بر نتایج تاثیرگذار باشد، لحاظ شود.
- ۲ - در پژوهش های بعدی علاوه بر پرسشنامه از مصاحبه و مشاهده رفتاری در خصوص اندازه گیری متغیر های پژوهش استفاده شود.
- ۳ - پیشنهاد می گردد تحقیق مداخله ای در رابطه با تاثیر آموزش خود ناتوان سازی تحصیلی، خوش بینی تحصیلی و خودتنظیمی بر روی دانش آموزان انجام گیرد.

منابع فارسی

- ابراهیمی قوام، صغری و میرسمعی، مرضیه (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین خودکارآمدی، حمایت اجتماعی و اضطراب امتحان با سلامت روانی دانش آموزان دختر و پسر دانشگاه علامه طباطبائی. *فصلنامه روانشناسی و علوم تربیتی*، ۵(۱۱)، ۷۳-۹۱.
- ابیلی، خدایار؛ نارنجی ثانی، فاطمه؛ مصطفوی، زینب السادات (۱۳۹۶). بررسی ارتباط بین یادگیری خودراهبر و میزان سواد فناوری اطلاعات و ارتباطات دانش آموزان گروه علوم مهندسی دوره های یادگیری الکترونیکی مورد مطالعه: موسسه آموزش عالی مهرالبرز. *پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۵(۱)، ۵۰-۳۵.
- اردونی، سمیه؛ مرزیه، افسانه و پورقاز، عبدالوهاب (۱۳۹۶). رابطه ی انگیزش تحصیلی و راهبردهای خودتنظیمی با اضطراب درس آمار دانش آموزان. *فصلنامه مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۲۶، ۶۲-۳۷.
- آقامیرزایی، طاهره؛ صالحی عمران، ابراهیم (۱۳۹۱). بررسی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان (مطالعه موردی دانشگاه علوم و فنون مازندران)، *مجله نامه آموزش عالی*، شماره ۲۰، ۱۱۷-۱۴۰.

اکبرپور زنگلانی، محمدباقر؛ زارع، حسین؛ کرامی، محمود و ملکی، حمید (۱۳۹۵). ارتباط ساختار اجتماعی آموزش، وضعیت اقتصادی، اجتماعی و سرمایه فرهنگی خانواده با درگیری تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان آموزش از راه دور و حضوری، فصلنامه روانشناسی تربیتی: ۱۲(۴۰) ۷۰-۱۰۲.

امین زاده، محمد؛ سیفی، محمد و فقیهی، علیرضا (۱۳۹۴). ارزیابی برنامه درسی دوره متوسطه (شاخه کار و دانش) با نظر به موضوع کارآفرینی از دیدگاه متخصصان. دو فصلنامه نظریه و عمل برنامه درسی، سال سوم، شماره ۶.

ایرانمهر، مسلم و گیتی پسند، زهرا (۱۳۹۵). بررسی عوامل موثر بر خوشبینی دانش آموزان به نظام آموزشی. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان درمانی، ۱۰۵-۱۲۶، (۲۷)۷.

منابع انگلیسی

Adams, C. M., & Forsyth, P. B. (2011). *Student academic optimism: Confirming a construct*. Leading research in educational administration: A festschrift for Wayne K. Hoy, 73-87.

Aksan, N. (2009). *A descriptive study: Epistemological beliefs and self regulated learning*. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 1, 896-901.

Allen Best. Z. (2014). *Academic optimism in middle schools: A study of factors that appear to contribute to its development*. A Dissertation Submitted to the Faculty of the University of Tennessee at Chattanooga in Partial Fulfillment of the Requirements .

Alotaibi, K. N. (2016). *The learning environment as a mediating variable between self-directed learning readiness and academic performance of a sample of Saudinursing and medical emergencystudents*. Nurse education today, 36, 249-254.

Anderson, K., Kochan, F., Kensler, L. A. W., & Reames, E. H. (2018). Academic optimism, enabling structures, and student achievement: Delving into relationships. *Journal of School Leadership*, 28(4), 434-461.

Apaydin, C. and Ercan, B. (2012). *A strutrual equation model analysis of Turkish school managers views on social responsibility*, Procedia Social and Behavioral Sciences, 2 (4), 55990-5598.

Arsal, Z. (2010). The effects of diaries on self-regulation strategies of pre-service science teachers, *International Journal of Environmental and Science Education*, 5(1), 85-103.

Asain, E. S. ; Kebbi & Maliki, A. E., J. (2010). *Background variables, social responsibility and academic achievement among secondary school students in Bayelsa State of Nigeria*. StudyHome Community Science, 4, (1), 27-32.

Asfar, N. and Zainuddin, Z. (2015). "Secondary students' perceptions of information, communication and technology (ICT) use in promoting self-directed learning in Malaysia". *The Online Journal of Distance Education and E- Learning*, 3(4), 67-82.

Aulak, D. S., Quinn, B., & Wilson, N. (2016). Student burnout. *British dental journal*, 220(5), 219-220

Avdal E.Ü. (2013). *The effect of self-directed learning abilities of student nurses on success in Turkey*. Nurse Education Today, 33, 838-841.

Bamber, M. D. (2016). *The effects of mindfulness meditation on anxiety in college students* (Doctoral dissertation, Saint Louis University).

